

Mevzuat Deęişiklikleri

MEVZUAT KRONİĞİ

Hazırlayan :
Prof. Dr. Öztekin TOSUN

I. CEZA HUKUKU

1. Basın suçlarında sorumluluk hakkındaki hükümler.

15 Mayıs 1979 tarihli ve 16638 sayılı Resmî Gazetede 2231 sayılı "5680 sayılı Basın Kanununun değişik 16. maddesinin değiştirilmesi, 27 nci maddesinin yürürlükten kaldırılması ve bu kanuna geçici 4 ncü madde eklenmesine dair kanun" yayınlanmıştır.

Bu değişiklikler şunlardır :

A — Sorumlu müdürlerin cezası zorunlu olarak para cezasına dönüştürülmekte ve her gün için 100 lira hesap edilmektedir. Eskiden fail ne ceza alırsa onu almaktaydı.

B — Sorumlu müdürler için emniyet gözetimi cezası verilmektedir. Eskiden verilebilmekteydi.

C — Sanık belli olmazsa sorumlu müdür cezalandırılmaktadır. Eskiden bu nokta açık değildi.

Ç — Sorumlu müdür sahibi belli olmayan yazının yazarını bildirmek zorunda değildir.

D — Eskiden mevkuete tanımına girmeyen basılmış eserlerde satan ve dağıtanın sorumluluğu (bilerek) satma ve dağıtma durumlarında kabul edilmekteydi; yeni biçimde bu (bilerek) ibaresi kaldırılmıştır. Sorumluluğun objektif olması sağlanmıştır gibi görünmektedir.

E — Anonimlik hakkı istisnasız kabul edilmiştir; eskiden var olan bazı suçlarda ihbar yükümü kaldırıldığından, bunun yaptırımını gösteren 67. madde de kaldırılmıştır.

F — Suç teşkil ettiğini bilmeden yayınlama durumunda sorumlu müdüre ceza verilmeyeceği hakkındaki hüküm kaldırılmıştır.

2. Af Kanunları.

A — 30 Nisan 1979 tarihli ve 16624 mükerrer sayılı Resmî Gazetede 1779 sayılı "Bazı orman suçlarının affına ve bunlardan mütevellit idare şahsî haklarının düşürülmesine dair kanun" yayınlanmıştır.

Yasa, 18.6.1973 tarihine kadarki bazı orman suçlarını affetmektedir. Bu suçlardan dolayı idarece tahsil edilmemiş şahsî haklar da düşmektedir. Karar kesinleşmemiş ise suçta kullanılmış eşya, paraya çevrilmiş ise bedelleri geriverilmektedir; kesinleşmiş ise geriverilmemektedir.

B — 2111, 2145 ve 2230 sayılı kanunlar, 23 Şubat 1978 tarihli ve 16209 sayılı, 31 Mart 1978 tarihli ve 16245 sayılı, 4 Mayıs 1979 tarihli ve 16627 sayılı Resmî Gazetede yayınlanmıştır. Ağrı Sulh Ceza Mahkemesince cezalandırılmış Lâle Oraloğlu'nun ve Samsun Ağır Ceza Mahkemesince ve Altındağ Asliye Ceza Mahkemesince 6136 sayılı yasaya göre cezalandırılmış iki kişinin cezaları (bütün hukukî neticeleri ile birlikte) affedilmiştir.

Bu yasalarda özel af kanunu gibi görünen af yasaları, aslında genel af kanunu kuvvetindedir; çünkü, bütün neticeleri ile mahkûmiyeti affetmektedir.

C — Öğrenci afları.

1803 sayılı ve 15 Mayıs 1974 tarihli yasada yapılan bazı değişiklikler 1 Şubat 1978 tarihli Resmî Gazetede yayınlanmıştır. 2110 sayılı yasa ile yapılan bu değişiklikler kaydı silinmiş öğrencilere bazı yeni olanaklar getirmiştir.

Bu değişiklikler hakkında Ankara, İstanbul Üniversiteleri ile İstanbul Teknik Üniversitesinin açtığı Anayasaya aykırılık davaları reddedilmiş ve yasanın anayasaya uygun olduğuna karar veril-

miştir (Kararlar için, bk. 16577 sayılı ve 13 Mart 1979 tarihli Resmî Gazete, sh. 5, 18 ve 29).

3. Silâh taşıma yönetmeliği.

A — 18 Mayıs 1978 tarihli ve 16291 sayılı Resmî Gazetede 20 maddelik (sh. 51 - 56) "6136 sayılı Ateşli Silâhlar ve Bıçaklar hakkındaki kanun gereğince valiler ve kaymakamlarca silâh taşıma ve bulundurma belgesi verilmesinde uygulanacak esaslara ilişkin Yönetmelik" yayımlanmıştır.

Yönetmelikte kimlere bu belgenin verilebileceği, kimlere verilemeyeceği belirtilmiş, kaldırılan hükümler gösterilmiştir.

B — Ateşli Silâhlar taşıyacaklar hakkındaki kararname :

21 Haziran 1978 tarihli ve 16323 sayılı Resmî Gazetede Ateşli silâhlar taşıyacaklar hakkındaki 27.1.1968 tarihli ve 6/9408 sayılı kararnameye ekli listenin birinci maddesi değiştirilmiştir. Buna göre, hâkim, savcı ve bu sınıftan sayılanlar eklenmiş olmaktadır.

4. İnfazda indirim.

Her ay için 6 gün indirim. 11 Haziran 1978 tarihli ve 16313 sayılı Resmî Gazetede yayımlanmış 2148 sayılı yasa, İnfaz Yasasına bir ek madde 2 getirmiştir. Buna göre, açık ve yarı açık cezaevlerine seçilen hükümlülerin buralarda geçirdikleri her ay için, şartla salıverme tarihinden 6 gün düşülecektir. Olanak sağlanamaması nedeniyle kapalı infaz kurumlarında kalanlar da bu hükümden faydalanacaktır.

5. İnfazdan sonra yardım.

11 Haziran 1978 tarihli ve 16313 sayılı Resmî Gazetede yayımlanmış 2148 sayılı yasa İnfaz Yasasına bir ek 4. madde getirmiştir. Buna göre, infaz kurumlarından tahliye edilen meslek ve sanat sahiplerine T. Halk Bankasıncı "meslek edinme kredisi" verilebilir.

Bu hüküm, eski mahkûmların yeniden cezaevine dönmesini önleme amacı gütmektedir; etkili olmasını dileriz.

II. CEZA MUHALEMESİ HUKUKU

1. Savcılık mesleği.

A— Savcılar için atama ve nakil plânı :

22 Aralık 1978 tarihli ve 16497 sayılı Resmî Gazetede yeni bir atama ve nakil plânı yayınlanmıştır. Bu nakil plânında da Türkiye 5 bölgeye ayrılmış, sadece bazı yerler bölge değiştirmiştir.

Bundan önce iki plân yayınlandığından, bu üçüncüsü olmaktadır (Bundan öncekiler için 27.7.1972 ve 21.2.1976 günkü Resmî Gazetelere bk.).

Eski plânda değişik bölgelerde sayılan yerlerde geçirilmiş süreler o bölgelerde geçirilmiş sayılmıştır (Geçici m. 3).

Ekli listede yerlerin adları teker teker gösterilmiştir.

Bu atama ve nakil plânını, Adalet Bakanlığının “Yönetmelik” biçimi altında yaptığı görülmektedir.

15 Mart 1979 tarihli ve 16579 sayılı Resmî Gazetede bazı başka hükümler getirilmiştir. Bu hükümlerin 7.4.1978 gün ve 16252 sayılı Resmî Gazetede yayınlanmış Atama ve Nakil Yönetmeliğinin 3. maddesini değiştirdiği belirtilmektedir. Yeni üçüncü maddeye göre, hizmet süresi 5. bölgede 2 yıl, 4. bölgede 3 yıl, 3. bölgede 4 yıl, 2. bölgede 5 yıl, 1. bölgede 7 yıl olarak belirtilmiştir. Özel ve zorunlu durumlar dışında bu süreler kadar hizmet etmeden nakil istenemeyeceği, resen de nakil yapılamıyacağı açıklanmıştır (sh. 4-5).

B — Yüksek Savcılar Kurulu kararları aleyhine hiç bir yargılama makamına başvurulamıyacağı hakkındaki Anayasa hükmünün iptali :

Anayasamız 137. maddesinde Yüksek Savcılar Kurulu kararlarının kesin olduğunu belirtmişti. Bu durumda savcılar özlük işleri hakkında bu kurulun verdiği kararlar aleyhinde Danıştay’a başvuramıyorlardı.

14 Ocak 1978 tarihli ve 16169 sayılı Resmî Gazetede yayınlanan Anayasa Mahkemesi kararı ile bu hükümler Anayasanın 9. maddesine aykırı görülerek iptal edilmiştir.

Bu durumda 45 sayılı yasanın 23.6.1972 gün ve 1597 sayılı yasa ile değişik 73. maddesindeki Yüksek Savcılar Kurulu kararları aleyhine başka mercilere başvurulamayacağına ilişkin hükmün de Anayasanın Devletin şeklinin Cumhuriyet olduğundan söz eden 9. maddesine aykırı olduğuna karar verilmiş ve iptali yönüne gidilmiştir.

C — Yüksek Savcılar Kurulu ilke kararı :

16530 sayılı ve 25 Ocak 1979 tarihli Resmî Gazetede Savcılarının yükselmeleri ve birinci sınıfa ayrılmaları hakkında 1979 yılında uygulanacak esaslar saptanmıştır (sh. 31 - 34). Bunlar, Hâkimler Kanununun 35. maddesi son fıkrası gereğince yayınlanmıştır.

2. Hâkimlik mesleği.

A — Hâkimler hakkında uygulanacak atama ve nakil plânı :

26 Mart 1978 tarihli ve 16240 sayılı Resmî Gazetede (sh. 41-43), Yüksek Hâkimler Kurulunca kabul edilmiş yeni atama ve nakil plânı yayınlanmıştır. Yeni plân öncekileri yürürlükten kaldırmıştır (m. 14).

Türkiye'nin ilişik listede gösterildiği üzere 5 bölgeye ayrıldığı belirtilmiş (m. 2), fakat ilişik liste Resmî Gazetede yayınlanmadığından bu beş bölgede nerelerin bulunduğu anlaşılamamıştır. Plânın sonunda "Bölgelerde yapılan değişiklik" adı altında (Marmara üçüncü bölge iken dördüncü bölgeye alınmıştır) ibaresi bulunduğu göre ,eski plândan hareket edildiği anlaşılmaktadır.

B — Yüksek Hâkimler Kurulunun kural niteliğinde kararları :

26 Mart 1979 tarihli ve 16590 sayılı Resmî Gazetede Yüksek Hâkimler Kurulunun mesleğe kabul ve atama esaslarını gösteren kural niteliğinde kararları yayınlanmıştır. Bu kararın Hâkimler Kanununun 70, 71 ve 75 inci maddesine göre düzenlendiği belirtilmiştir. Bunlar arasında Avukatlar hakkında mesleğe kabulde neler gerektiği, öğretim üyelerinin hâkimliğe kabul edilmesinde aranacak koşullar gösterilmiştir. Yükselme koşulları hakkında da hükümler vardır (sh. 17 - 20).

3. Avukatlık mesleği.

16543 sayılı ve 7 Şubat 1979 tarihli Resmî Gazetede 2178 sayılı kanunla Avukatlık Yasasının bazı hükümleri değiştirilmiştir. Bu hükümler avukatlık stajını ilgilendirmektedir. Staj sonundaki sınav kaldırılmış, staj süresi bir buçuk yıldan bir yıla indirilmiştir. Yanında staj yapılan avukatın raporu üzerine ancak 6 ay uzatma yapılabileceği hakkındaki hüküm, azamî 6 ay uzatılır (m. 25) biçiminde değiştirilmiştir. Staj yapmadan avukat olabileceklere sadece Hukuk Fakültesinde ders okutanlar değil, fakat Yüksek Öğretim kurumlarında ders okutanlar ve doktor asistanlar da eklenmiştir (m. 4).

4. Dava şartları.

Diplomatik dokunulmazlıklar :

19 Haziran 1978 tarihli ve 16321 sayılı Resmî Gazetede (Milletlerarası Atom Enerjisi Ajansı'nın ayrıcalık ve muafiyetleri hakkında Anlaşma)'dan söz edilmektedir. Anlaşma, 31.5.1963 tarihli ve 244 sayılı Yasaya uygun olarak 31.3.1978 tarihinde Bakanlar Kurulunca onaylanmıştır.

Anlaşmada, Atom Enerjisi Ajansı, bu Ajansa katılan üyelerin temsilcileri, Ajans memurları bakımından tanınan adli muafiyetlere yer verilmiştir.

A — Ajans bakımından :

Ajans, tüzel kişiliğe sahiptir. Binaları dokunulmazlığı haizdir. Malları ve alacakları, nerede ve kimin elinde olursa olsun, arama ve elkoymaya konu olamaz; arşiv ve belgeleri dokunulmazdır (madde II ve III), resmî yazıları ve öteki haberleşmeleri sansür edilemez (m. IV).

B --- Üyelerin temsilcileri bakımından :

Ajansın çağrısı üzerine toplantılara katılan üyeler de dokunulmazlıklardan faydalanmaktadır. Bu dokunulmazlıklar görev süresince olduğu gibi, görevleri sona erdikten sonra da devam etmektedir (m. V).

C --- Ajans memurları bakımından :

Anlaşmada Ajans Genel Müdürünün, onun yokluğunda namı-

na hareket eden memurun kendisi, eşi ve reşid olmayan çocuklarının diplomatik dokunulmazlığı olacağı belirtilmiştir. Ayrıca, genel müdür yardımcılarının veya Ajans'ın aynı sıradaki memurunun da bunlardan faydalanması kabul edilmiştir.

Ajans memurlarının yargısal dokunulmazlıklardan (resmî sıfatları ile ilgili) konularda faydalanacağı, bu dokunulmazlığın aileleri bakımından tam kabul edilmediği anlaşılmaktadır (m. VI). Durum, Ajans tarafından görevlendirilen uzmanlar bakımından da aynıdır (m. VII).

5. Suçların geriverilmesi ve adli yardımlaşma.

24 Mayıs 1978 tarihli ve 16296 sayılı Resmî Gazetede yayımlanmış "Türkiye Cumhuriyeti ile Bulgaristan Halk Cumhuriyeti arasında hukukî ve cezaî konularda adli yardımlaşma Sözleşmesi" dört bölümden ibarettir. Üçüncü bölüm (Suçluların iadesi) sorununa ayrılmıştır (m. 14 - 30). Türkiye ile Bulgaristan arasındaki 23 Aralık 1929 tarihli mukavelename yürürlükten kaldırılmış, onun yerini bu sözleşmedeki gerivermeye ilişkin hükümler almıştır.